

Aan:	Connekt
Van:	Liesbeth Staps, TKI Dialog/ Kees Verweij, Buck Consultants International
Datum:	11 december 2015
Betreft:	Buitenland Promotie Kennisexport onderzoek en meting Project nummer: PTL08.008, Deliverable 5: <i>Eindrapportage Meting en business cases economische waarde kennisexport</i>

1. Inleiding

1.1 Achtergrond

Nederland wil haar logistieke topositie behouden via 1) het versterken van de logistieke knooppuntfunctie via de afwikkeling van goederenstromen, 2) het stimuleren van de rol als ketenregisseur van (inter-)nationale logistieke activiteiten en 3) het actief promoten van Nederland als land met een aantrekkelijk innovatie- en vestigingsklimaat voor het verladende en logistieke bedrijfsleven.

De Topsector Logistiek heeft voor het internationaliseringsoffensief drie doelen opgesteld om meer toegevoegde waarde te creëren voor de BV Nederland:

1. Het vergroten van het aantal logistieke activiteiten van buitenlandse bedrijven in Nederland, waaronder het naar Nederland halen van nieuwe internationale business vanuit Nederland door 'regie' op internationale goederenstromen die niet noodzakelijk door Nederland stromen,
2. Het vergroten van het aantal goederenstromen dat via Nederland loopt
3. Het stimuleren van de export van Nederlandse logistieke kennis en kunde

Aan deze drie doelstellingen wordt uitvoering gegeven door het Buitenland Promotie Platform, dat begin 2014 van start is gegaan via een werkgroep van NDL, Dialog en NFIA. In het Platform wordt invulling gegeven aan activiteiten die de overlap van de drie doelstellingen betreft. In 2014 heeft Dialog in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur & Milieu voor de eerste keer de Monitor Export Logistieke Kennis en Kunde opgeleverd, met de resultaten voor de eerste twee kwartalen van 2014.

1.2 Doel Exportmonitor

Het doel van de Exportmonitor is om via een vaste methodologie de economische waarde van de export van logistieke kennis en kunde door in Nederland gevestigde bedrijven structureel te bepalen. Zo wordt een tijdreeks opgebouwd op basis waarvan de procentuele groei van de economische waarde van de export van logistieke kennis en kunde bepaald kan worden. Deze meting wordt ook per sector gedaan, zodat duidelijk wordt in welke sector de meeste groei plaatsvindt.

Eind 2014 is er onder leiding van DIALOG een start gemaakt met de ontwikkeling van deze vaste methodologie voor de economische waarde van de export van logistieke kennis en kunde, en heeft een eerste nulmeting plaatsgevonden. In de tweede helft van 2015 is door Buck Consultants International deze methodiek gevalideerd, en is een what-if analyse uitgevoerd. Tevens is de meting voor een langere tijdreeks uitgevoerd. Tenslotte zijn de resultaten van de markt intelligence en van de meting in project fiches, die ingezet zijn in andere proposities van buitenlandpromotie, success stories en een infographic omgezet. Dit rapport geeft de samenvatting van de resultaten.

2. Resultaten Monitor Export Logistieke Diensten, kennis en kunde 2015

2.1 *Stappen in methodologie Exportmonitor*

De gehanteerde methodologie van de Exportmonitor gaat uit van een drietal stappen:

1. Allereerst wordt door middel van de statistieken over de waarde van de internationale handel in diensten (CBS) de totale omvang van de export van diensten door Nederlandse ondernemingen becijferd. Deze waarde bedroeg in 2014 ruim 137,7 miljard Euro, en is onderverdeeld in een elftal categorieën: van SA industriële diensten tot SK Overige culturele/recreatieve diensten (incl onderwijs). Een van deze categorieën is SC Vervoer en Opslag, deze categorie kan weer onderverdeeld worden in de subcategorieën zeevaart, luchtvracht en overige vormen van vervoer (weg, water en spoor). Deze onderverdeling is internationaal gekozen en vastgelegd.
2. Vervolgens is het aandeel van logistieke diensten bepaald voor alle relevante categorieën van diensten. Deze categorieën zijn de volgende, met het bepaalde percentage aan logistieke diensten zoals vastgesteld in 2014 (toegelicht in Deliverable 1) bij de eerste Monitor Export logistiek diensten:
 - Industriële diensten: 11% logistiek
 - Diensten in onderhoud en reparatie: 12% logistiek
 - Zeevaart vrachtvervoer: 100% logistiek
 - Zeevaart vervoersondersteunend: het deel wat vervoer van zeevracht ondersteund, dit is in de praktijk 99% omdat er zeer weinig personenvervoer via de zee is
 - Luchtvaart vrachtvervoer: 100% logistiek
 - Luchtvaart vervoersondersteunend: het deel wat vervoer van luchtvracht ondersteund, dit is in de praktijk 30%, de meeste geëxporteerde dienstverlening is voor passagiersvervoer.
 - Overig vrachtvervoer: 100% logistiek
 - Overig vervoer vervoersondersteunend: het deel wat vervoer van wegvracht, spoorvracht, binnenvaart ondersteund, dit is in de praktijk 95% omdat er betrekkelijk weinig personenvervoer via de weg en spoor is in vergelijking met vrachtvervoer.
 - Post en koeriersdiensten: 100%
 - Financiële diensten: 0,3% logistiek, slechts een zeer beperkt deel supply chain finance gerelateerd
 - Telecommunicatie-, computerdiensten: 24% logistiek gerelateerd
 - Research en development (R&D): 1% logistiek gerelateerd
 - Professionele en managementadvies: 8% logistieke gerelateerd
 - Ov. culturele/recreatieve diensten: 25% logistiek gerelateerd

Het overige vervoer omvat dus wegvervoer, spoorvervoer en binnenvaartvervoer, dus alle continentale vervoersmodaliteiten.

3. Tenslotte is het aandeel van logistieke diensten in de totale export van diensten door Nederlandse bedrijven bepaald op basis van deze aandelen per categorie. Deze berekening staat in de volgende paragraaf weergegeven, en is gemaakt voor de 4 kwartalen in 2014 en QA1 van 2015.

2.2 Resultaten Monitor Export logistieke diensten 2015

De resultaten van de berekening van de exportwaarde van logistieke diensten door Nederlandse bedrijven voor Q1 2014 t/m Q1 2015 volgens de in de vorige paragraaf beschreven methodiek staat weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 1 Resultaten meting waarde export van logistieke diensten door Nederlandse partijen in 2014 en 2015

Diensten met logistieke component	% logistiek	Q1 2014 mln euro	Q2 2014 mln euro	Q3 2014 mln euro	Q4 2014 mln euro	2014 mln euro	Q1 2015 mln euro
S Totaal Diensten							
SA Industriële diensten	9%	124,1	111,5	112,7	122,8	471,1	116,7
SB Onderhoud en reparatie	12%	45,8	41,2	41,2	49,6	178,0	64,2
- SC12 Zeevaart: vrachtvervoer	100%	1684,0	1677,0	1721,0	1730,0	6812,0	1561,0
- SC13 Zeevaart: vervoersondersteunend	% vracht/totaal	687,9	614,4	707,2	723,8	2734,1	666,7
- SC22 Luchtvaart: vrachtvervoer	100%	453,0	410,0	383,0	437,0	1683,0	406,0
- SC23 Luchtvaart: vervoersondersteunend	% vracht/totaal	39,9	36,5	33,6	46,6	156,2	38,6
- SC32 Overig vervoer: vrachtvervoer	100%	2444,0	2579,0	2502,0	2597,0	10122,0	2310,0
- SC33 Ov. vervoer: vervoersondersteunend	% vracht/totaal	884,9	823,3	765,9	821,3	3295,2	832,5
SC4 Post- en koeriersdiensten	100%	149,0	162,0	157,0	189,0	657,0	212,0
SG Financiële diensten	0,30%	3,8	3,6	3,6	4,0	15,0	3,5
SI Telecommunicatie-, computerdiensten..	24%	1726,1	1739,5	2092,1	2317,9	7875,6	1698,5
- SJ1 Research en development (R&D)	1%	4,8	5,0	5,3	5,8	21,0	5,4
- SJ2 Professionele en managementadviesd.	8%	165,2	167,0	154,7	167,4	654,3	176,3
- SK2 Ov. culturele/recreatieve diensten	25%	17,5	14,0	24,3	19,5	75,0	8,0
TOTAAL		8.430	8.384	8.704	9.232	34.750	8.099

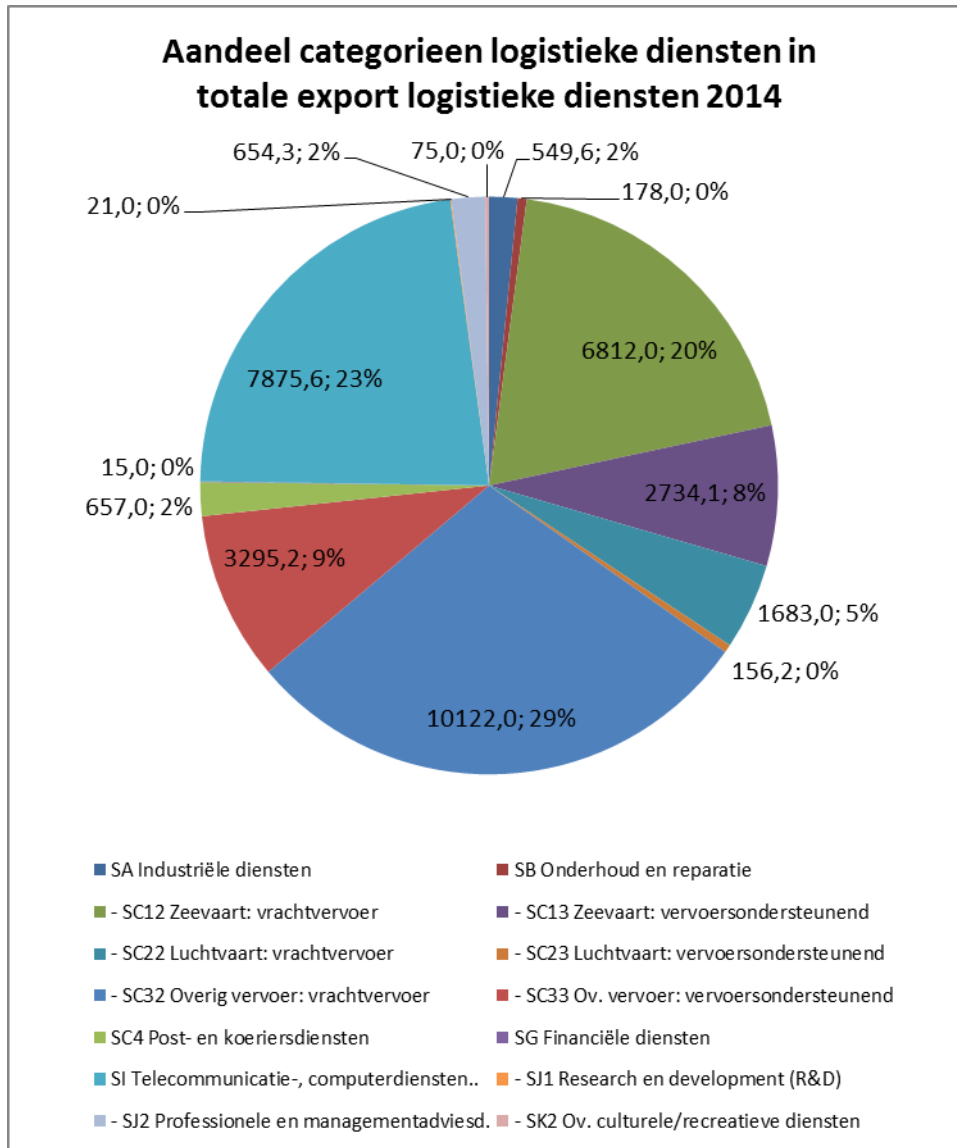
De totale exportwaarde van logistieke diensten, kennis en kunde door Nederlandse bedrijven en organisaties was in 2014 in totaal 34,8 miljard Euro. Het totaal van de export van diensten door Nederlandse bedrijven en organisaties was in 2014 in totaal 137,7 miljard Euro, dus het aandeel van logistieke diensten in de totale export van diensten was **25%**.

Dit aandeel van ruim 25% aan logistieke diensten in de totale export van diensten door Nederland is fors te noemen. De belangrijkste reden voor dit grote aandeel is dat Nederland relatief veel internationale goederenstromen, waarbij Rotterdam de belangrijkste zeehaven van Europa in volume is, en Amsterdam de nummer 4 zeehaven van Europa. Schiphol is bovendien de derde luchthaven wat betreft vrachtvervoer van Europa. Het belang van internationale goederenstromen in Nederland is dus groot, en dit betekent dat het aandeel van vervoersdiensten in de totale export van diensten eveneens relatief groot is.

De verdeling van de 34,8 miljard Euro aan exportwaarde in Logistieke diensten in 2014 is weergegeven in figuur 1.

Figuur 1 Aandeel categorieën van logistieke diensten in totale export logistieke diensten 2014

Uit de onderverdeling van de exportwaarde van logistieke diensten in categorieën kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

- Het grootste aandeel is dat van logistieke diensten in overige vrachtvervoer: weg, binnenvaart en spoor. Dit aandeel is met 10,1 miljard Euro in 2014 29% van het totaal voor de diensten waarvoor voertuigen worden ingezet, plus nog 3,3 miljard Euro in 2014 oftewel 9% voor vervoersondersteunende diensten (bijvoorbeeld transportplanning), dus in totaal 38%.
- Als tweede sector wat betreft de waarde van de export van logistieke diensten volgt de zeevrachtsector, met 6,8 miljard Euro in 2014 20% van het totaal voor de diensten. Daarnaast is er nog, plus nog 3,3 miljard Euro in 2014 oftewel 9% voor vervoersondersteunende diensten (bijvoorbeeld cargadoors- en expeditie activiteiten), dus in totaal 29%.
- Opmerkelijk is dat daarna de ICT-sector de derde sector vormt wat aandeel van logistieke diensten betreft, met 7,9 miljard Euro in 2014 in totaal 23% van het totaal van de diensten. Dit heeft te maken met het relatief grote aandeel van logistieke diensten en software in de totale export van diensten door bedrijven uit deze sector.

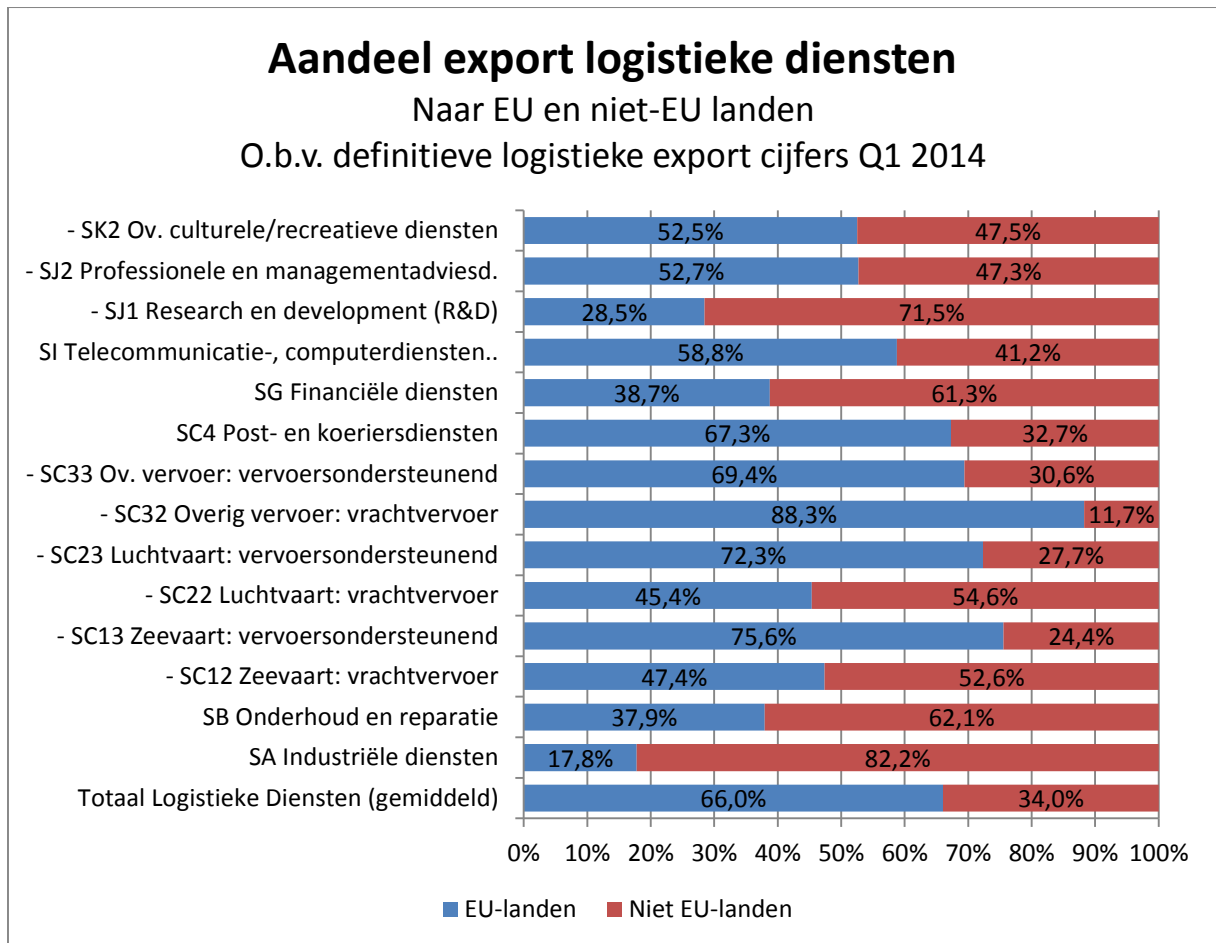

- De continentale (weg, water, spoor) logistieke diensten, logistieke diensten voor de zeevaart en logistieke ICT-diensten beslaan samen 89% van alle geëxporteerde logistieke diensten. De laatste 11% van logistieke exportdiensten beslaan een divers palet, bestaande uit luchtvaartdiensten (5%) post- en koeriersdiensten (2%), logistieke bedrijfs-/managementadviezen (2%) en logistieke industriële diensten (2%).
- De resterende logistieke diensten liggen op het vlak van onderhoud en reparatie, cultureel/recreatief (= onderwijs), financieel en Research & development, maar tezamen komen deze diensten nog niet op 1% van het totaal van export van logistieke diensten. Echter, voor de innovatiekracht in de logistiek is de groei van export van logistieke diensten en kennis in deze categorieën van groter belang.

2.3 Hoog Aandeel EU in Export logistieke diensten en kennis

In Q1 2014 ging in totaal bijna twee-derde van alle export van logistieke diensten naar landen in de Europese Unie, namelijk 66%.

Figuur 2 Verdeling van export logistieke diensten en kennis naar EU en niet-EU landen in Q1 2014

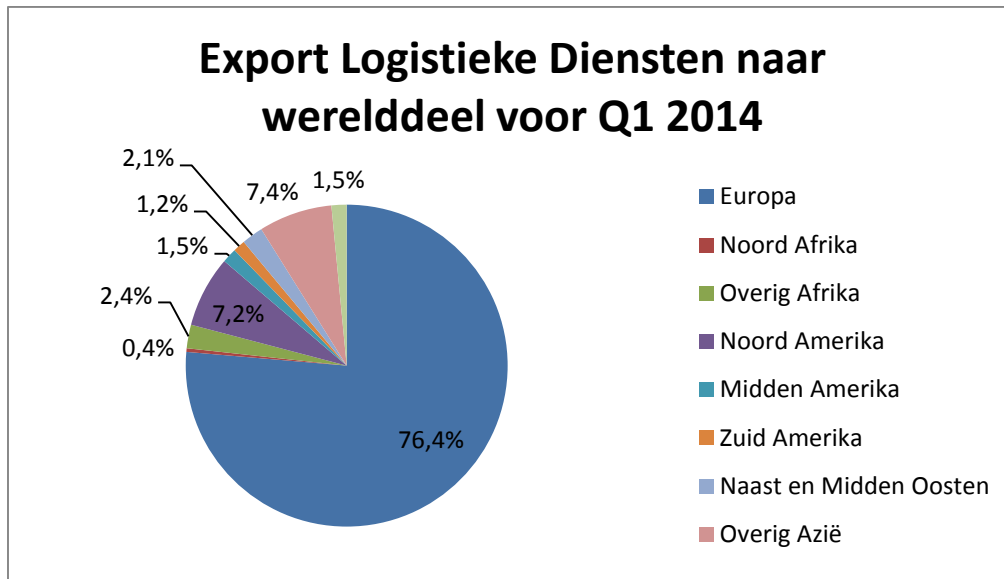
2.4 Export logistieke diensten en kennis: EU groot aandeel, maar verschillen per categorie

Specificatie naar werelddeel, toont vanzelfsprekend op basis van de getoonde resultaten in 2.3 een groot aandeel naar Europa met 76%. Daarna volgt Overig Azië en Noord-Amerika met ieder 7%. De bestemming van de export van logistieke diensten en kennis over de wereld verschilt sterk per categorie.

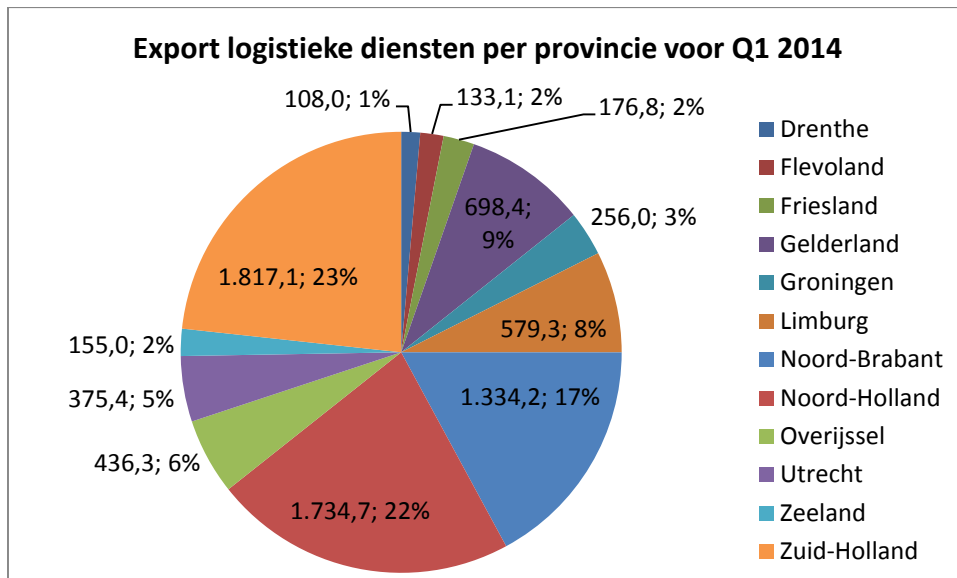
Figuur 3 Verdeling van export logistieke diensten en kennis naar werelddeel/regio in Q1 2014

2.5 Export logistieke diensten en kennis: 80% uit 5 provincies

Het aandeel van de provincies in de export van logistieke diensten naar het buitenland in Q1, 2014 is van Zuid-Holland, Noord-Holland en Noord-Brabant het grootst met respectievelijk 23%, 22% en 17%. Tezamen met Gelderland (9%) en Limburg (8%), komt bijna 80% van alle export van logistieke diensten uit deze 5 provincies.

Figuur 4 Verdeling van export logistieke diensten en kennis naar provincies in Q1 2014

3. Market Intelligence

3.1 Samenstelling groslijst van innovatieve logistieke exportdiensten

Om een overzicht te krijgen van de te exporteren logistieke diensten die binnen de verschillende categorieën van logistieke diensten vallen is de afgelopen maanden een groslijst van innovatieve logistieke diensten met exportkansen gemaakt. Deze groslijst is hieronder opgenomen voor zowel de invalshoek vervoersdiensten (weg, binnenvaart, spoor, zeevaart en luchtvaart) als de invalshoek ICT/ketenregie/overige diensten. De individuele initiatieven zijn tevens onderverdeeld naar volwassenheid van de te exporteren dienst. Deze groslijst vormen de basis voor verder onderzoek van de kennis exportdiensten in 2016. De vetgedrukte cases zijn inmiddels uitgewerkt tot visuals in de vorm van success stories.

Tabel 2 Groslijst logistieke diensten in ICT/ketenregie/overig.

Thema	Bron/bedrijf	Categorie
Advies ketenregiediensten	Argusi	A: Volwassen commerciële dienst
Advies ketenregiediensten	CAROZ	A: Volwassen commerciële dienst
Ketenregie / finance	Flinqer	A: Volwassen commerciële dienst
Ketenregie / finance	TransdocLink	A: Volwassen commerciële dienst
Ketenregie / finance	Pro-Quidity	A: Volwassen commerciële dienst
Ketenregie / finance	Blue Rock Logistics	A: Volwassen commerciële dienst
Ketenregie diensten	Van Berkel	A: Volwassen commerciële dienst
Ketenregiediensten	IDS	A: Volwassen commerciële dienst
Ketenregiediensten	Simacan	A: Volwassen commerciële dienst
Ketenregiediensten	Spierings Smart Logistics	A: Volwassen commerciële dienst
Ketenregiediensten	E-Lc	A: Volwassen commerciële dienst
Ketenregiediensten agro	SilFit	A: Volwassen commerciële dienst
Ketenregiediensten bouw	Formaat XL	A: Volwassen commerciële dienst
Logistiek platform	Cargogator	A: Volwassen commerciële dienst
Software/advies ketenregie	Quyntess	A: Volwassen commerciële dienst
Software/advies ketenregie	ORTEC	A: Volwassen commerciële dienst
Software/advies ketenregie	CAPE Groep	A: Volwassen commerciële dienst
Software/advies ketenregie	Quintiq	A: Volwassen commerciële dienst
Software/advies ketenregie	Eyefreight	A: Volwassen commerciële dienst
Software/advies ketenregie	Centric	A: Volwassen commerciële dienst
Software/advies ketenregie	ISTIA	A: Volwassen commerciële dienst
Big data planning zeevracht	CAPE Groep	B: Nieuwe dienst uit project
Ketenregie diensten automotive	IZI Motive/Packs	B: Nieuwe dienst uit project
Ketenregie returnmanagement	12return	B: Nieuwe dienst uit project
Ketenregie servicelogistiek	Gordian	B: Nieuwe dienst uit project
Ketenregiediensten	GET Service / Jan de Rijk	B: Nieuwe dienst uit project
Ketenregiediensten staalhandel	INAD	B: Nieuwe dienst uit project
Ketenregiediensten zorg	Huuskes Vers	B: Nieuwe dienst uit project
Logistiek platform sierteelt	Hubways	B: Nieuwe dienst uit project
Monitoring t.b.v. bundeling	Antaris Solutions	B: Nieuwe dienst uit project
Planningtool terminals	Modality/CTU/MCS/TNO	B: Nieuwe dienst uit project
Planningtool terminals	Cofano	B: Nieuwe dienst uit project
Subcontractor-app	CAPE Groep	B: Nieuwe dienst uit project
Bundeling in fashion	Ewals	C: Kennis
Planning/bundeling chemie	4C4Chem	C: Kennis

Tabel 3 Groslijst logistieke diensten in vervoer (weg, binnenvaart, spoor, zeevaart en luchtvaart)

Thema	Bron/bedrijf	Categorie
Synchromodale vervoersdiensten	EGS	A: Volwassen commerciële dienst
Bundeling intermodale vervoersstromen	Greenway Logistics	A: Volwassen commerciële dienst
Synchromodale vervoersdiensten	GEBA Trans	A: Volwassen commerciële dienst
Synchromodale vervoersdiensten	Samskip	A: Volwassen commerciële dienst
Planningstool synchromodaal	IDVV	A: Volwassen commerciële dienst
Software multimodaal	CoSo	A: Volwassen commerciële dienst
Software/advies multimodaal	Caroz	A: Volwassen commerciële dienst
Planningstool multimodaal	Inlandlinks	A: Volwassen commerciële dienst
Consultancy diensten	Bureau Voorlichting Binnenvaart	A: Volwassen commerciële dienst
Synchromodale vervoersdiensten	Contargo	A: Volwassen commerciële dienst
Software en consultancy logistieke keten	Wayz	A: Volwassen commerciële dienst
Software/consultancy synchromodaliteit	Centric	A: Volwassen commerciële dienst
Planningstool synchromodaal	PTV group/Ixolution	A: Volwassen commerciële dienst
Intermodale vervoersdiensten	GVT	A: Volwassen commerciële dienst
Intermodale vervoersdiensten	Groenenboom Transport	A: Volwassen commerciële dienst
Planningstool intermodaal	Quintiq	A: Volwassen commerciële dienst
Planningstool intermodaal	Inforit/CQM consultancy	A: Volwassen commerciële dienst
Planningstool intermodaal	Cofano Software Solutions	A: Volwassen commerciële dienst
Consultancy diensten	Van den Bosch Transporten	A: Volwassen commerciële dienst
Planningstool intermodaal	Yellowstar Solutions	A: Volwassen commerciële dienst
Planningstool intermodaal	Ortec	A: Volwassen commerciële dienst
Consultancy diensten	IDS Supply Chain Executers	A: Volwassen commerciële dienst
Vervoersdiensten intermodaal	2 Connect Logistics	A: Volwassen commerciële dienst
Synchromodale vervoersdiensten	Topsector Logistiek	B: Nieuwe dienst uit project
Synchromodale vervoersdiensten Agrofood	Topsector Logistiek	B: Nieuwe dienst uit project
Planningstool synchromodaal	IDVV (Synchromodaily)	B: Nieuwe dienst uit project
Serious game synchromodaal plannen	TNO	B: Nieuwe dienst uit project
Planning/bundeling chemie	Dinalog/4C4Chem	C: Kennis
Bundeling intermodale vervoersstromen	Lean & Green	C: Kennis
Planningstool synchromodaal	IDVV (Syflon)	C: Kennis
Planningstool multimodaal	IDVV	C: Kennis
Webservice handling logistiek	Dinalog (SIEEG)	C: Kennis
Planningstool multimodaal	Dinalog (Extended Gate)	C: Kennis
Planningstool synchromodaal	IDVV (TICS)	C: Kennis
Managementsysteem ports	Dinalog	C: Kennis
Planningstool synchromodaal	Dinalog/SynchromodaalIT	C: Kennis
Planningstool synchromodaal	Dinalog/SPoT	C: Kennis
Planningstool intermodaal	Dinalog/CDIT	C: Kennis
Consultancy intermodaal vervoer	REWIND	C: Kennis

3.2 Ondersteunende bijeenkomsten

Ter ondersteuning van dit onderzoek hebben twee special interest group meetings plaatsgevonden:

- De workshop ‘Stimulering export van logistieke diensten’ werd georganiseerd als break-out workshop op de Nationale Distributie Dag (NDD) van Nederland Distributie Land (NDL) in De Vereniging in Nijmegen op 15 oktober 2015. De workshop bestond uit (1) een presentatie van de stand van zaken in export van logistieke diensten en kennis op basis van voorlopige cijfers, en (2) een discussie over de kansen voor een groei in export van logistieke diensten en kennis bij Nederlandse partijen. (zie deliverable D2A)
- In de buitenlandpromotie export strategie is uitgegaan van de strategische 3 stappen-opzet voor de export van kennis en kunde: onderwijs – onderzoek/ samenwerking – business. Een belangrijk instrument is het living lab. Voor logistiek bestaat dit sinds 2012 in Indonesië. Op 9 december 2015 is een bijeenkomst georganiseerd in het New Babylon meeting center in Den Haag met participatie van de Nederlandse hogescholen en een aantal bedrijven die in het logistieke en andere living labs deelnemen voor het versterken van dit samenwerkingsmodel en het creëren van toegevoegde waarde. (zie deliverable D2B)

3.2 Detail analyse Buitenlandse studenten logistiek

EP-Nuffic heeft op basis van input van TKI Dinalog in samenwerking met de programmasecretaris van de human capital tafel logistiek een detail analyse uitgevoerd van een van de verschijningsvormen van logistieke export, namelijk de aantallen buitenlandse studenten aan Nederlandse bekostigde logistieke bachelor en Master opleidingen op basis van CROHO nummers.

Logistieke opleidingen HBO – bekostigd onderwijs (Bachelor)

Christelijke Hogeschool Windesheim	Logistics Engineering
	Logistiek en Economie
Fontys Hogescholen	Logistics Engineering
	Logistiek en Economie
Hogeschool Rotterdam	Logistics Engineering
	Logistiek en Economie
Hogeschool Utrecht	Logistiek en Economie
Hogeschool van Amsterdam	Logistics Engineering
	Logistiek en Economie
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen	Logistics Engineering
	Logistiek en Economie
Hogeschool Zeeland	Logistics Engineering
NHTV Breda	Logistics Engineering
	Logistiek en Economie
Stenden Hogeschool	Logistiek en Economie
Hogeschool InHolland	Logistiek en Economie

Logistieke opleidingen WO – bekostigd onderwijs (Master)

Erasmus Universiteit Rotterdam	Supply Chain Management
Rijksuniversiteit Groningen	Supply Chain Management
Technische Universiteit Delft	Transport, Infrastructure and Logistics
Technische Universiteit Eindhoven	Operations Management and Logistics
Universiteit Maastricht	Global Supply Chain Management and Change
Universiteit van Tilburg	Logistics and Operations Management
	Supply Chain Management
Vrije Universiteit Amsterdam	Spatial, Transport and Environmental Economics

De resultaten zijn verwerkt in een success story (zie deliverable D4). Wat opvalt is het hoge aantal buitenlandse studenten in logistiek; op Master niveau zelfs het dubbele van het landelijk gemiddelde over alle studies heen. Dit onderschrijft de aantrekkelijkheid en de hoge kwaliteit en kennisniveau van het Nederlandse logistiek onderwijs.

De stayrate van logistieke studenten na afloop van hun studie is vergelijkbaar met de algemene cijfers; een gemiddelde stay rate van 38% na vijf jaar van internationale studenten in Nederland. Zij dragen zo bij aan de Nederlandse economie. Wat opvalt is het hoge aandeel studenten van Chinese komaf in deze arbeidsmarktsector¹; meer dan 80. Dit is ruim 25 % van alle Chinese studenten die op 5 jaar na afstuderen nog in NL werkzaam zijn. Afgestudeerden uit China werken dus ruim twee maal zo vaak in deze SBI arbeidsmarktsector als de gemiddelde internationaal afgestudeerde. Eenzelfde beeld geldt voor studenten uit Indonesië (25 > studenten, ook ruim 25% kiest voor deze arbeidsmarktsector).

Studenten die niet blijven, implementeren de Nederlandse kennis en werkwijze van logistiek in hun thuisland en worden met een studie-ervaring in Nederland ambassadeur van de Nederlandse logistieke kennis en kunde in het buitenland.

4. Buitenlandpromotie export onderzoek en meting 2016

In de kennisgedreven export van innovatieve logistieke diensten zit het grootste onderscheidende vermogen van Nederland en de meeste verwachte groei, terwijl in de kunde-gedreven export van vervoerdiensten de grootste toegevoegde waarde zit. De visie is dat door de verschuiving van het zwaartepunt van goederenstromen en de opkomst van andere routes en knooppunten het aandeel van de kundegedreven vervoersdiensten in de totale export iets zal afnemen. Nederland moet daarbij inzetten op het vergroten van de toegevoegde waarde in de vervoersondersteunende diensten en kennisgedreven export.

Op basis van de resultaten van de afgelopen activiteiten, worden voor het vervolg de volgende activiteiten voorzien:

- Medio 2016 wordt de tweede exportmeting uitgevoerd voor cijfers van 2015, in de reeks na de nulmeting in 2014 en de eerste meting in 2015.
- Aanvullend onderzoek voor exportcategorie ICT logistiek. Grootste onzekerheid in de huidige exportmeting is de categorie software en informatiediensten. Hier is op basis van bestaand onderzoek geen uitsluitsel te geven. Gezien het grote aandeel hiervan in de meting en de foutmarge hierdoor van 10%, wordt de demografie van deze categorie in kaart gebracht en nader onderzocht, mogelijk samen met Dutch Digital Delta en ICT Nederland.
- Het realiseren van success stories of business cases wordt voortgezet.
- Aangezien het onderscheidend vermogen van Nederland en de verwachte groei van export van logistieke kennis en kunde met name komt van de vervoersondersteunende en kennisgedreven diensten, wordt in 2016 specifiek een top van 25 innovators geïdentificeerd op de verschillende kennisonderwerpen om na te gaan wat de propositie is, in welke landen zij kansen zien en hoe zij ondersteund kunnen worden.

¹ Van alle internationaal afgestudeerden uit 2007-08 was in 2012 nog 40 % (4000 >) in Nederland woonachtig, en 30 % (3000 >, dus 75 % van de blijvers) was werkzaam als werknemer. Van deze 3000 > werkende blijvers zijn er op dat moment ruim 400 (13,3 %) werkzaam in de (SBI) arbeidsmarktsector "handel, vervoer en horeca" (met deze meting is er geen onderscheid te maken tussen logistiek en horeca). Binnen Europa gaat het in deze arbeidssector vooral over de Duitse studenten (30 >), maar daar is het percentage veel meer in lijn met het gemiddelde. Ergo: er zijn eenvoudigweg zeer veel Duitse studenten in NL, ook in de sector logistiek. Een tweede stayratemeting over het afstudeercohort 2008-09 levert nagenoeg exact hetzelfde beeld op.

